

DREPT CIVIL ȘI DREPT PROCESUAL CIVIL

CZU: 347.15/.17

MĂSURILE CONTRACTUALE ȘI JUDICIARE DE OCROTIRE A PERSOANEI FIZICE ADULTE: NOȚIUNI INTRODUCATIVE

Doina CAZACU,
dr., conf. univ. interim.,
Catedra Drept a USEFS

REZUMAT

Capacitatea juridică a persoanelor fizice, la etapa actuală, are o reglementare diferită în legislația națională, astfel încât persoanele fizice nu mai pot fi declarate incapabile. Totuși, asupra persoanelor fizice adulte sau care au dobândit pe altă cale capacitate deplină de exercițiu, însă, din cauza bolilor mintale, ale deficiențelor fizice, mintale sau psihologice, nu pot să conștientizeze acțiunile lor sau nu pot să-și exprime voința, pot fi instituite măsuri de ocrotire. Măsurile de ocrotire a persoanei fizice adulte au drept scop de a ajuta persoana, luând în calcul, în primul rând, sentimentele și dorințele acesteia.

Cuvinte-cheie: măsuri de ocrotire, persoană ocrotită, persoană cu dizabilități, boli mintale, boli psihice, deficiențe fizice.

Ca parte introductivă a cercetării care urmează, menționăm că, potrivit art. 1 alin. (3) al Constituției, „Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sunt garantate” [6]. În vederea asigurării acestor principii, societatea contemporană, datorită faptului că se află într-un proces continuu de dezvoltare, se confruntă cu necesitatea ajustării permanente la realitățile cotidiene a cadrului legal pe diferite domenii.

Problema respectării drepturilor și libertăților omului este una foarte vastă și include procedee complexe, prin care statul, prin intermediul instituțiilor sale abilitate, intervine, inclusiv prin modificări de legislație, pentru a asigura un climat echilibrat și pentru a realiza obiectivele propuse. În acest sens, s-a ajuns la concluzia că anu-

DEFINING ASPECTS ON THE CONTRACTUAL AND JUDICIAL PROTECTION MEASURES OF ADULT NATURAL PERSONS

SUMMARY

The legal capacity of natural persons has a different regulation into national law, so that natural persons cannot be claimed incapable. However, protection measures can be imposed on adult individuals or on individuals who have acquired full ability of practice, but due to mental illnesses, physical, mental or psychological disability cannot acknowledge their actions or cannot express their willpower. Protection measures of adult natural persons are aimed at helping the individual, mainly taking into consideration their feelings and wishes.

Key-words: protection measures, protected individual, disabled individual, mental illnesses, physical and psychological weaknesses.

mite categorii de persoane urmează să se bucure de o ocrotire specială, reieșind din anumite criterii obiective, cum ar fi vârsta, starea de sănătate fizică sau mintală, starea emoțională, psihologică. În acest sens, fiecare dintre ramurile dreptului conține mijloace de ocrotire a subiecților de drept. Unul dintre aceste domenii îl constituie drepturile și demnitatea persoanelor cu dizabilități.

Modificările legislației vis-a-vis de drepturile persoanelor cu dezabilități au pornit, în primul rând, de la modificările operate în acest sens pe plan internațional, or, cele mai importante tratate internaționale în domeniul protecției drepturilor omului, cum ar fi Declarația Universală a Drepturilor Omului, Convenția Europeană a Drepturilor Omului, se aplică în mod universal, iar în urma studiilor efectuate de către Înalțul Comisar ONU pentru Drepturile Omului, s-au dovedit a fi insuficient de efective pentru respectarea drepturilor persoanelor cu dizabilități. Astfel, a fost adoptată Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități din 13 decembrie 2006, ratificată de către Republica Moldova prin Legea nr. 166 din 9 iulie 2010 [16].

Prin ratificarea Convenției privind drepturile persoanelor cu dizabilități, Republica Moldova și-a asumat un șir de obligații, și anume:

a) respectarea demnității inalienabile, a autonomiei individuale, inclusiv a libertății de a face propriile alegeri și a independenței persoanelor;

b) nediscriminarea;

c) participarea și integrarea deplină și efectivă în societate;

d) respectul pentru diversitate și acceptarea persoanelor cu dizabilități, ca parte a diversității umane și a umanității;

e) egalitatea de șanse;

f) accesibilitatea;

g) egalitatea între bărbați și femei;

h) respectul pentru capacitățile de evoluție ale copiilor cu dizabilități și respectul pentru dreptul copiilor cu dizabilități de a-și păstra propria identitate [7].

Suplimentar, Republica Moldova s-a obligat să garanteze accesul eficient la justiție al persoanelor cu dizabilități, în măsură egală cu alte persoane, inclusiv prin oferirea acomodării de proceduri corespunzătoare vârstei, pentru a facilita rolul lor eficient în calitate de participanți direcți și indirecti, inclusiv în calitate de martori, în toate procedurile judiciare, inclusiv la etapa de investigație și alte etape preliminare [7, art.13].

Un prim pas în vederea armonizării cadrului național la standardele internaționale a fost adoptarea Legii privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități, nr.60 din 30 martie 2012 [17]. Potrivit acestei legi, persoanele cu dizabilități includ acele persoane care au deficiențe fizice, mintale, intelectuale sau senzoriale, deficiențe care, în interacțiune cu diverse bariere/obstacole, pot îngreuna participarea lor deplină și eficientă la viața societății în condiții de egalitate cu celelalte persoane [17, art.2].

Considerăm oportun de a începe demersul științific anume cu precizarea acestei definiții, deoarece în cele ce urmează ne propunem să analizăm cadrul legal pertinent aplicabil în cazul instituirii măsurilor de ocrotire, or, nici Codul de procedură civilă și nici Codul civil nu utilizează termenul de „dizabilitate”, ci doar anumiți termeni ce caracterizează această noțiune. Potrivit art. 8 alin. (2) al aceleiași legi, persoanele cu dizabilități beneficiază de capacitate juridică în egală măsură cu celelalte persoane în toate aspectele vieții, iar după caz, și de măsuri de protecție și asistență juridică în exercitarea capacității juridice, prevăzute de legislația în vigoare.

La determinarea gradului de dizabilitate se ține cont de factorii medicali, sociali, psihopedagogici, habituali, profesionali și personali.

Criteriile de bază pentru determinarea gradului de

dizabilitate sunt:

1) capacitatea de a studia și de a se instrui;

2) capacitatea intelectuală și de comportament;

3) capacitatea de autoservire și de autoîngrijire;

4) capacitatea de comunicare (vedere, auz, vorbire) și de adaptare situațională;

5) capacitatea locomotorie și de dexteritate;

6) capacitatea de muncă păstrată și capacitatea vitală a organismului;

7) capacitatea de participare la viața socială și profesională, determinată de deficiențe fizice, mintale, intelectuale sau senzoriale de lungă durată [13].

Până la 02.06.2017, Codul civil al Republicii Moldova [5], în materie de capacitate juridică, reglementa instituția declarării persoanei fizice majore ca fiind incapabilă, astfel încât persoana fizică, aceea care, în urma unei tulburări psihice (boli mintale sau deficiențe mintale), nu poate conștientiza sau dirija acțiunile sale, putea fi declarată de către instanța de judecată ca incapabilă. Asupra ei se instituia tutela. Actele juridice în numele persoanei fizice declarate incapabile se încheiau de către tutore. Dacă temeiurile în care persoana fizică a fost declarată incapabilă au dispărut, instanța de judecată o declară ca fiind capabilă. În baza hotărârii judecătorești, tutela asupra persoanei se anula.

Constatăm că, respectarea angajamentelor după semnarea Convenției nu s-a realizat în cele mai scurte perioade, or, ca temei pentru modificarea legislativă în materie de capacitate juridică a persoanei fizice a servit Hotărârea Curții Constituționale nr. 33 din 17.11.2016, prin care s-a declarat neconstituțional articolul 24 din Codul civil al Republicii Moldova nr. 1107-XV din 6 iunie 2002, în măsura în care este interpretat în sensul în care declararea incapacității de exercițiu vizează doar persoanele cărora le lipsește în totalitate discernământul, în privința cărora aplicarea altor măsuri de protecție mai puțin restrictive se dovedește a fi ineficientă [11].

În redacția actuală a Codului civil a fost introdus Capitolul I – persoana fizică și secțiuni noi, care reglementează atât statutul juridic al persoanei fizice, capacitatea juridică a persoanei fizice, dar și măsurile de ocrotire a persoanei fizice. Aceste modificări revoluționare introduc noi concepte și viziuni ce țin de capacitatea de exercițiu a persoanei fizice adulte.

În conformitate cu art. 24 al Codului civil, în privința persoanei fizice care, în urma unei boli mintale ori a unei deficiențe fizice, mintale sau psihologice, nu poate, în mod deplin, conștientiza acțiunile sale ori exprima voința, poate fi instituită, prin hotărâre judecătorească, măsura de ocrotire judiciară sub forma curatelei, a ocrotirii provizorii sau a tutelei. După cum reiese din definiția de mai sus, s-a exclus termenul de „declarare a incapacității persoanei fizice”. Din articolul 48 al Codului civil desprindem principiile care stau la baza instituirii măsurilor de ocrotire, astfel încât:

a) toate măsurile de ocrotire se instituie și se exercită în condițiile respectării drepturilor și libertăților fundamentale și a demnității persoanei;

b) se va respecta interesul și bunăstarea persoanei în privința căreia se instituie măsura de ocrotire;

c) se va respecta, pe cât este posibil, autonomia persoanei asupra căreia se instituie măsura de ocrotire;

d) se vor aplica, în mod proporțional scopului urmărit, restricții asupra vieții sexuale, care este o componentă a vieții private și a libertății individuale;

e) la luarea deciziei privind instituirea măsurii de ocrotire, instanța de judecată, autoritatea tutelară și persoana însărcinată cu ocrotirea vor acorda prioritate dorințelor și sentimentelor persoanei ocrotite.

Temeiurile instituirii măsurilor de ocrotire sunt:

- ✓ persoana fizică majoră sau care a dobândit pe o altă cale capacitate deplină de exercițiu;
- ✓ existența unei boli mintale sau
  - existența unei deficiențe mintale;
  - existența unei deficiențe fizice;
  - existența unei deficiențe psihologice;
- ✓ nu poate, în mod deplin, conștientiza acțiunile sale sau
- ✓ nu-și poate exprima voința.

În urma analizei termenilor utilizați de către legiuitor în Codul civil, „boală mintală” și „deficiență mentală”, raportată la alți termeni utilizați în unele texte de lege, „deficiență mintală”, „deficiență intelectuală” [17], „boală psihică” [20], „maladie psihică”, „dezechilibru psihic” [19], „tulburare psihică” [15], se constată o lipsă de reglementare riguroasă a terminologiei, astfel încât se impune o racordare cu scrupulozitate a terminologiei juridice la terminologia psihiatrică.

Termenii „mental” și „mintal” au aceeași semnificație, doar că în primul caz se folosește rădăcina din limba latină „mentalis” în traducere – „după minte”, iar cea de-a doua variantă este deja adaptată limbii române și semnifică „referitor la minte” [12].

Venim cu precizarea că termenii de „boală” și „maladie” sunt utilizați ca sinonime, astfel încât, potrivit Dicționarului explicativ al limbii române, prin boală se înțelege o modificare organică sau funcțională a echilibrului normal al organismului; proces patologic care afectează organismul; maladie, afecțiune, beteșug [8, p.342].

Organizația Mondială a Sănătății utilizează termenul de „tulburare”, deoarece termenul „tulburare” este utilizat pentru a evita problemele mult mai complicate dacă s-ar utiliza termenul de „boală”. Acest termen nu este cel mai exact, dar este utilizat pentru a sugera existența unui șir de simptome sau a unor compartimente recognoscibile clinic, asociate în majoritatea cazurilor cu disconfort și interferență în funcționarea persoanei [4].

În conformitate cu Legea privind sănătatea mentală,

nr. 1402 din 16 decembrie 1997 [15, art.1], persoanele care suferă de tulburări psihice sunt divizate în două categorii, în funcție de gravitatea afecțiunilor, astfel încât prin persoană suferindă de tulburări psihice se înțelege persoană care suferă de o maladie psihică, persoană cu dezechilibru psihic sau insuficient dezvoltată psihic, ori dependentă de alcool sau de droguri, precum și persoană care manifestă alte dereglări ce pot fi clasificate, conform normelor de diagnostic în vigoare în practica medicală, ca tulburări psihice; prin persoană suferindă de tulburări psihice grave se are în vedere persoana cu tulburări psihice care nu este în stare să înțeleagă semnificația și consecințele comportamentului său și care necesită ajutor psihiatric imediat.

În opinia autoarei Briceag S., nu există o definiție unanim acceptată a noțiunii de boală psihică (tulburare mentală). Bolile psihice au diferite denumiri și există mai multe sisteme de clasificare ale acestora, iar pentru a defini boala psihică, autoarea a apelat la definiția dată în DSM-IV (p. XXIX), care definește, de fapt, tulburarea mentală ca fiind „un sindrom psihologic sau comportamental semnificativ clinic care apare la un individ și care este asociat cu o detresă prezentă (de exemplu, simptom supărător) sau incapacitate (adică, deteriorare într-unul sau în mai multe domenii de funcționare), sau cu risc crescut de a suferi moartea, durerea, infirmitatea sau o pierdere importantă a libertății” [2, p.27].

Într-o altă accepțiune, prin tulburări psihice se înțelege anomalia sau devianta activității psihice care se bazează pe modificări de ordin morfologic și/sau funcțional al creierului uman, devianta în activitatea reflectorie-senzorială, urmare la ce survin și modificări de acomodare a persoanei la factorii externi ai mediului ambiant. În esența sa, tulburarea psihică reprezintă un fenomen biologic asupra genezei căruia influențează factorii/condițiile sociale. În opinia autorilor, studiile din ultimele decenii, în special cele ce țin de clasificarea psihiatrică, evită uzanța termenului de „boală psihică”, pe motiv că limitele deviantelor psihice, care duc la modificarea adaptării, modificarea formelor de comportament și conștientizarea activității, sunt cu mult mai largi decât conceptul de boală [21, p.14].

Autorii Mișu I. și Păunescu C. definesc termenul de deficiență mintală, prin care se înțelege reducerea semnificativă a capacităților intelectuale și psihice care determină o serie de dereglări ale reacțiilor și mecanismelor de adaptare a individului la condițiile în permanentă schimbare ale mediului înconjurător și la standardele de conviețuire socială dintr-un anumit areal cultural, fapt ce plasează individul într-o situație de incapacitate și inferioritate, exprimată printr-o stare de handicap în raport cu ceilalți membri ai comunității din care fac parte [18, p.28]. Precizăm că, în prezent, legislația Republicii Moldova nu vine cu careva definiții sau explicații pe marginea acestui termen.

Deficiența intelectuală este un termen folosit în domeniul psiho-pedagogic și determină o incapacitate socială – ca urmare a deficitului de inteligență, întârziatul mental este inadaptat la societate. Lipsit de discernământ, naiv și influențabil, el se dovedește uneori incapabil de a-și satisface nevoile și de a avea grijă de dânsul. În opinia unor autori, problema dezvoltării intelectuale a individului poate fi etichetată ca: diminuarea inteligenței, debilitate intelectuală, oligofrenie, dizabilitate intelectuală, retard intelectual, tulburare în dezvoltare, subnormalitate intelectuală [9, p.61].

Articolul 48³ din Codul civil mai utilizează termenul de „discernământ”, care, deși nu este definit expres, își găsește o definiție în Legea privind sănătatea mentală, astfel încât *discernământul* este o componentă a capacității psihice care se referă la o faptă anume și din care decurge posibilitatea persoanei respective de a aprecia conținutul și consecințele acestei fapte.

În Codul civil, la art. 48³ este reglementat că „*în privința persoanei care, fără a fi lipsită complet de discernământ, are nevoie, în temeiul dispozițiilor art. 48¹ alin. (1), să fie asistată în mod continuu poate fi instituită măsura de ocrotire judiciară sub forma curatelei*”, în timp ce la art. 48³, care reglementează imputernicirile de reprezentare a tutorelui, se menționează că „*cu excepția cazurilor în care legea sau uzanțele imputernicesc persoana supusă măsurii de ocrotire judiciară sub forma tutelei să acționeze de sine stătător și doar în cazul în care persoana ocrotită este lipsită în totalitate de discernământ, tutorele o reprezintă în toate actele juridice. În cazul în care persoana nu este lipsită în totalitate de discernământ, în scopul respectării dispozițiilor art. 48²⁸ alin. (2), instanța de judecată, în hotărârea judecătorească privind instituirea tutelei, va enumera actele juridice pe care persoana ocrotită are capacitatea să le încheie de sine stătător sau cu asistența tutorelui, fără a fi necesare alte autorizări*”. Tutela se va institui în cazul necesității reprezentării în mod continuu a persoanei. Precizarea pe care dorim să o facem este că persoana pusă sub ocrotire poate să nu fie lipsită complet de discernământ sau poate fi lipsită în totalitate de discernământ, iar în funcție de „gradul” de discernământ se va aplica și măsura de ocrotire.

Capacitatea psihică este definită de către autoarea Botnaru S. ca fiind ansamblul de însușiri psihice ale persoanei, de ordin cognitiv-intelectiv, caracterial și afectiv-volițional, care pot asigura performanța în desfășurarea unei activități și organiza motivat această activitate, determinată de aptitudini și de gradul de maturizare a personalității, fiind tradusă prin fapte și rezultate cuantificabile. Capacitatea de a răspunde presupune în consecință integritatea capacităților cognitiv-intelectuale și volițional-cognitive ale personalității mature, inclusiv a discernământului [1, p.43].

Deși este o abordare mai mult din punct de vedere penal, în opinia autorilor Dublea A., Ștefăroi N., Luca

S. ș.a., discernământul (termen psihiatric) reprezintă capacitatea unei persoane de a-și da seama de caracterul faptelor comise și de urmările acestora, de a putea distinge între bine și rău, între permis și nepermis, având reprezentarea consecințelor negative ale faptelor antisociale săvârșite. Discernământul se bazează pe o percepere și o reprezentare a realității (natura actului comis, a conținutului și consecințelor faptelor incriminate), pe capacitatea psihică de anticipare prin reprezentarea urmărilor faptelor proprii [10, p.138].

Botnaru S. menționează că în literatura de specialitate se descriu patru situații de alterare a discernământului:

- 1) existența discernământului – nu există tulburări psihice sau există situații de limită;
- 2) absența discernământului – de exemplu, în psihoze, unde fapta devine un simptom al bolii;
- 3) diminuarea discernământului – de obicei, pe un fond organic sau în tulburări psihice la limită;
- 4) alterat sau chiar abolit – în funcție de starea psihică și situația concretă a faptei comise: stările marginale, debilitățile mintale, dizarmoniile de personalitate, impulsivitățile patologice [1, p.44].

În vederea instituirii măsurilor de ocrotire, urmează a fi efectuată expertiza psihiatrică, fie aceasta va fi extrajudiciară – în cazul instituirii măsurii de ocrotire sub forma mandatului de ocrotire în viitor (art. 48 Cod civil), fie prin expertiza psihiatrică judiciară – în cazul instituirii măsurii de ocrotire sub formă de tutelă și curatelă (art. 48 Cod civil).

Potrivit Metodicii tip de efectuare a expertizei judiciare psihiatrico-legale [3, p.3], sarcina principală a expertizei este studierea documentelor în vederea evaluării retrospective a stării psihice și, implicit, a discernământului. Întrebările tip care sunt puse în fața experților se formulează după exemplul: A suferit persoana de maladii somatice, cu eventuale tulburări psihice, sau de maladii psihice la momentul încheierii actului cu consecințe juridice? Dacă da, avea discernământ, și-a exprimat conștient și deliberat propria voință? [3, p.3]. Din conținutul acestei întrebări, reiese că experții, la efectuarea expertizei psihiatrico-legale, utilizează termenii de „maladii psihice”, „tulburări psihice”, „discernământ”, în timp ce Codul civil, la aplicarea măsurilor de ocrotire, utilizează termenul de „boli mintale”, „deficiențe mintale”. Întrebarea deschisă, la care nu am găsit un răspuns explicit, este dacă acești termeni sunt utilizați cu titlu de sinonime, ori diferă esențial ca concept? Răspunsul urmează a fi reglementat expres de către legislație, astfel încât, la instituirea măsurilor de ocrotire, după efectuarea expertizei psihiatrice să nu existe discordanțe dintre prevederile legale și concluziile experților.

În rezultatul efectuării expertizei psihiatrico-legale, indiferent de tipul cauzei judiciare (penală/civilă) și de

obiectivele înaintate, expertul psihiatrico-legal trebuie neapărat să reflecte în concluzii următoarele aspecte: structura și gradul de dezvoltare al personalității; în cazul constatării lipsei disfuncțiilor psihice cu semnificație psihiatrico-legală decisivă, se va specifica lipsa tulburărilor și maladiilor psihice, existența criteriilor discernământului și anume – intelectual (capacitatea de a conștientiza acțiunile sale) și volitiv (capacitatea de a dirija acțiunile sale și de a înțelege consecințele lor) și acțiunea realizată cu discernământ; în cazul identificării unor tulburări cu semnificație psihiatrico-legală sau a unor boli psihice, se vor indica diagnosticul psihiatric, prezența tulburărilor sau a bolilor psihice diagnosticate la momentul consumării faptei, capacitatea de a conștientiza și dirija acțiunile sale, de a înțelege consecințele lor, de a acționa cu discernământ [3, p.9].

În urma analizei efectuate asupra reglementărilor Codului civil la capitolul „Persoana fizică”, la general, și la „Secțiunea a 3-a – Măsurile de ocrotire contractuale și judiciare” – în special, și legislația conexasă care reglementează capacitatea de exercițiu a persoanei fizice, se observă o discordanță în utilizarea termenilor, care, din punct de vedere medical și juridic, nu sunt compatibili. Venim cu propunerea de a uniformiza utilizarea termenilor, în vederea asigurării unei continuități logice între noțiunile aplicate în domeniul juridic și cel medical, pentru a evita interpretări duble sau incorecte.

Codul civil reglementează două tipuri de măsuri de ocrotire care pot fi aplicate persoanei fizice adulte sau care a dobândit capacitatea de exercițiu pe altă cale:

- măsuri de ocrotire contractuale, din care fac parte: contractul de asistență, mandatul de ocrotire în viitor;
- măsuri de ocrotire judiciare: ocrotirea provizorie, curatela, tutela.

Prin reglementarea instituției măsurilor de ocrotire a persoanei fizice adulte, apar noi termeni care țin de subiecții raporturilor juridice de ocrotire, cum ar fi, de exemplu, persoană ocrotită, persoană însărcinată cu ocrotirea, ocrotitorul autorizat, ocrotitorul provizoriu, curatorul sau tutorele supleant, curatorul sau tutorele special, consiliul de familie.

Noțiunea de „persoană însărcinată cu ocrotirea” este una mai vastă care cuprinde noțiunile de „ocrotitor provizoriu”, „curator”, „tutore”, „ocrotitor autorizat”.

La articolul 48³ din Codul civil este reglementat ocrotitorul autorizat, care poate fi:

- persoana fizică cu capacitate deplină de exercițiu;
- instituția de tratament sau instituția socială;
- asociația obștească care, conform statutului, are ca principal gen de activitate apărarea drepturilor și intereselor persoanelor cu boli mintale sau deficiențe fizice, mintale sau psihologice.

Activitatea de ocrotitor autorizat poate fi desfășurată de persoana care deține autorizația de ocrotitor autori-

zat, eliberată conform prevederilor legale. La alineatul 3 al aceluiași articol se menționează că autoritatea abilitată să autorizeze, condițiile, modul de autorizare și de desfășurare a activității de ocrotitor autorizat se stabilesc prin regulament aprobat de Guvern. Constatăm, la moment, lipsa unui Regulament în acest sens, fapt care indică asupra imposibilității aplicării prevederilor legale de la art. 48³ din Codul civil, precum și ale altora din cadrul aceluiași titlu „Persoana fizică”, dar și lipsa unei soluții legale de aplicare a măsurilor de ocrotire judiciare sub forma curatelei sau a tutelei, în cazul în care niciun membru al familiei și nicio persoană apropiată nu își poate asuma exercitarea măsurii de ocrotire (art. 48 Cod Civil). În acest caz, instanța de judecată ar trebui să desemneze un ocrotitor autorizat.

Ocrotirea provizorie se instituie de către instanța judecătorească asupra persoanelor care au nevoie de ocrotire temporară sau de reprezentare pentru îndeplinirea doar a anumitor acte juridice. La fel, instanța de judecată numește un ocrotitor provizoriu, împuternicit să încheie unul sau mai multe acte juridice, inclusiv de dispoziție, necesare pentru administrarea patrimoniului persoanei ocrotite.

Odată cu modificările operate la capitolul „Persoana fizică” din Codul civil, apare un organ consultativ format din rudele și persoanele apropiate persoanei puse sub ocrotire – consiliul de familie, care se instituie prin hotărâre judecătorească, iar în unele cazuri poate lua decizii fără necesitatea aprobării acestora de către autoritatea tutelară. Consiliul de familie se formează în cazul instituirii măsurii de ocrotire judiciară sub formă de tutelă (art. 48 Cod civil).

Tutela și curatela, instituții care se păstrează ca noțiuni, dar care diferă ca concept după modificările operate în Codul civil, sunt instituite în ultimă instanță, în cazul în care celelalte măsuri de ocrotire sunt insuficiente. Caracterul original al tutelei romane se deosebea radical de acel al tutelei moderne. Tutela nu a fost o măsura de protecție pentru incapabil, ci o *potestas* ca putere părintească și *manus*, măsura luată în interesul celui chemat să o exercite. Tutela a fost un drept, iar nu o îndatorire. Este adevărat că destul de curând această noțiune primitivă se transformă, tutela devenind o ocrotire instituită de dreptul civil în folosul celor care n-au experiența vieții sau agerimea de spirit necesară spre a se apăra contra curselor ce li s-ar întinde, spre a încheia un *civile negotium*, spre a figura într-un proces [14, p.260].

Tutela și curatela nu mai sunt instituite pe un termen nelimitat, ci au termeni exacti, prevăzuți la art. 48³-48 din Codul civil. Inovatoare sunt prevederile care reglementează posibilitatea desemnării câtorva tutori, după caz, curatorii, ori numirea curatorului sau tutorelui supleant. Rolul tutorelui supleant, după caz, curatorului supleant, este de a supraveghea actele pe care le

încheie tutorele sau curatorul, de a informa autoritatea tutelară în cazul în care constată încălcări în exercitarea măsurii de ocrotire, precum și de a asista sau reprezenta persoana ocrotită, dacă interesele ei contravin intereselor curatorului sau, după caz, tutorelui ori dacă curatorul sau tutorele nu pot să o asiste sau să o reprezinte din cauza limitei împuternicirilor lor.

Legiuitorul reglementează regimul juridic al tutorelui și curatorului special, care se instituie în cazul în care nu este numit tutore/curator supleant, iar interesele tutorelui sau, după caz, al curatorului contravin intereselor persoanei ocrotite ori în cazul în care curatorul și tutorele nu pot să asiste sau să reprezinte persoana ocrotită din cauza limitei împuternicirilor lor. Numirea tutorelui special sau curatorului special se face de către consiliul de familie, dacă este constituit, sau de către autoritatea tutelară.

În concluzie, observăm că instituția măsurilor de ocrotire a persoanei fizice adulte capătă o reglementare mult mai vastă și diferită, astfel încât de interesele persoanei ocrotite se pot ocupa mai mulți subiecți, iar procedura de aplicare a măsurilor de ocrotire este diferită, în funcție de starea sau situația acesteia.

Referințe bibliografice:

1. Botnaru S. Categoriile „capacitate psihică”, „discernământ”, „vinovăție” și „responsabilitate” în dreptul penal. În: *Revista Națională de Drept*, 2013, nr. 11, p.42-45.
2. Briceag S. *Psihopatologia: Curs universitar*. Bălți, 2015. 267 p. <http://dspace.usarb.md:8080/jspui/bitstream/123456789/1336/1/curs.pdf> (vizitat 10.11.2018).
3. Cazacu V., Pădure A., Savciuc V. *Metodica tip de efectuare a expertizei judiciare psihiatrico-legale – Expertiza psihiatrico-legală în baza documentelor*. Centrul de medicină legală, COD: MT-27.02 (conform Nomenclatorului expertizelor judiciare), p.14.
4. Clasificarea ICD-10 a tulburărilor mentale și de comportament. Simptomatologie și diagnostic clinic. http://www.who.int/substance_abuse/terminology/ICD-10ClinicalDiagnosis.pdf?ua=1 (vizitat 01.11.2018).
5. Codul civil al Republicii Moldova. Nr.1107 din 6 iunie 2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr.82-86/661. În vigoare din 12 iunie 2003.
6. Constituția Republicii Moldova din 29.07.1994. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1994, nr.1. În vigoare din 27.08.1994.
7. Convenția Organizației Națiunilor Unite privind drepturile persoanelor cu dizabilități. <http://infoeuropa.md/handicapati/conventia-natiunilor-unite-privind-drepturile-persoanelor-cu-dizabilitati/> (vizitat 31.10.2018).
8. *Dicționar explicativ al limbii române* / Coteanu I., Seche L., Seche M. București: Univers Enciclopedic, 2016. 1376 p.
9. Dörner K. ș.a. *Manual de psihiatrie socială și psihoterapie*. București: Editura Trei, 2014. 520 p. https://books.google.md/books?id=0h25CgAAQBAJ&pg=PA61&lpg=PA61&dq=deficien%C8%9B%C4%83+intelectual%C4%83&source=bl&ots=F8e6G0WVnu&sig=T25rj_IG5oqB5QV7BER3LhHVUkQ&hl=ru&sa=X&ved=2ahUKEwjw2q_wicreAhUN-UKHTRHD50Q6AEwCXoECAAQAQ#v=onepage&q=deficien%C8%9B%C4%83%20intelectual%C4%83&f=false (vizitat 12.11.2018).
10. Dublea A. ș.a. *Ghid de practici instituționale în instrumentarea cauzelor cu minori*. Iași: Asociația Alternative Sociale, 2005. 236 p.
11. Hotărârea Curții Constituționale pentru controlul constituționalității unor prevederi din Codul civil și Codul de procedură civilă al Republicii Moldova (drepturile și libertățile persoanelor cu dizabilități mintale), nr.33 din 17.11.2016. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2017, nr.30-39. <http://dexdefinitie.com/min-tal.html>
12. Instrucțiune privind determinarea gradului de dizabilitate, aprobată prin Hotărârea Guvernului cu privire la determinarea dizabilității, nr. 357 din 18 aprilie 2018. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2018, nr.126-132.
13. Jakotă V.M. *Drept roman*. Iași: Univesitatea Alexandru Ioan Cuza, 1987. 578 p.
14. Legea privind sănătatea mentală. Nr.1402 din 16.12.1997. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1998, nr. 44-46.
15. Legea pentru ratificarea Convenției Organizației Națiunilor Unite privind drepturile persoanelor cu dizabilități. Nr.166 din 9 iulie 2010. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2010, nr. 126-128.
16. Legea privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități. Nr.60 din 30.03.2012. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2012, nr. 155-159.
17. Mișu I., Păunescu C. *Recuperarea medico-pedagogică a copilului handicapat mintal*. București, 1990. 320 p.
18. Regulamentul-cadru al Centrului comunitar de sănătate mintală, aprobat prin Hotărârea Guvernului, nr. 55 din 30.01.2012. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2012, nr.29.
19. Regulamentul Ministerului Sănătății de apreciere medico-legală a gravității vătămării corporale, nr.199 din 27.06.2003. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2003, nr. 170-172.
20. *Судебная психиатрия: учебник для вузов* / под ред. проф. Б.В. Шостаковича. Москва: Зерцало. 384 с.

